

TIPS OG TRIKS TIL ET BEDRE NABOSKAP MED KRÅKEFUGLER

KRÅKEFUGLER I NORGE: ÅTTE ARTER HEKKER – RAVN, SKJÆRE, KRÅKE, KORNKRÅKE, KAIE, NØTTEKRÅKE, NØTTESKRIKE OG LAVSKRIKE. I TILLEGG OPPTRER SVARTKRÅKE I ET LAVT ANTALL I SØR-NORGE.

[Les mer om bestandene i NOFs rapport fra 2015](#)

Kråkefugler og lyd

I hekketiden kan arter som kornkråke og kaie oppfattes som «støyende». NOF kjenner også til at skjærereir har blitt ødelagt med bakgrunn i fuglenes lydtringer. Dette er arter som gjerne returnerer til de samme hekkeplassene år etter år, og allerede på ettervinteren kan de begynne å restaurere gamle reir. Støy er en subjektiv opplevelse. Biltrafikk lager mye støy, og noe må vi godta. Også lyd fra fugler må i stor grad aksepteres som en del av omgivelsene.

Inngrep på hekkeplasser

Ødeleggelse av hekkeplasser er i utgangspunktet ulovlig, jf. [naturmangfoldlovens § 15](#): *Høsting og annet uttak av naturlig villlevende dyr skal følge av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Ved enhver aktivitet skal unødig skade og lidelse på villlevende dyr og deres reir, bo eller hi unngås. Likeledes skal unødig jaging av villlevende dyr unngås.* Terskelen for å ødelegge hekkeplasser inkl. reir bør være meget høy – og man bør legge vekt på at det er helt nødvendig.

Ødeleggelse av hekkeplasser kan også, etter omstendighetene, både være i strid med aktsomhetsplikten i [naturmangfoldlovens § 6](#). Ved vurdering av hvorvidt slik ødeleggelse av hekkeplasser er lovlig, vil det særlig være avgjørende hvor belastende disse er, om de

Innhold

- Kråkefugler i Norge
- Kråkefugler og lyd
- Inngrep på hekkeplasser
- Kråkefugler har viktige funksjoner i naturen
- Skuddpremieordninger
- Skadefelling
- Oppsummering

For perioden 1996 – 2013 indikerer hekkfugltakseringene at den norske hekkebestanden av kråke er relativt stabil. Bestanden i Norge er anslått til 150 000 – 300 000 par.

Foto: Martin Eggen

tilhører en truet art, om det er et enkelt par eller en koloni, og om hekkeplassen tas i bruk for første gang eller er benyttet i tidligere år.

Tilrettelegging av nye hekkeplasser for kråkefugler ved ødeleggelse av et gammelt reirområde vil for flere arter være vanskelig. For kaie kan det imidlertid være aktuelt å sette opp fuglekasser på alternative områder i nærheten.

Kråkefugler har viktige funksjoner i naturen

Kråkefugler har viktige funksjoner i naturen som renovasjonsvesen, og som regulatorer av det øvrige naturmangfoldet. De er dessuten til glede for mange mennesker, spesielt i tettbygde strøk der noen av dem er blant de vanligst forekommende artene. Likevel hører man stadig at antallet er «for stort». Dette gjelder i særdeleshet artene kråke og ravn. Påstandene kommer gjerne på tider av året da disse fuglene flyr i flokk, altså utenom hekketiden. Om sommeren opptrer kråkene parvis i revirer der tettheten er tilpasset næringstilgangen.

Flokker med kråkefugler er et vinterfenomen over store deler av Norge. Flokken gir beskyttelse, og antakelig også andre goder. Mange kråkefugler flyr fra innlandet og ut til kysten om vinteren, og vinterbestandene av kråkefugler langs norskekysten består av individer som hekker langt øst for oss, inkludert i Sverige, Finland og Russland. Forflytningene mot sørvest skjer antakelig som følge av lite mat i innlandet vinterstid. I fjæra og langs kysten er mattilgangen større. Det forekommer også flokker med flere arter kråkefugler i fuglenes hekketid. Disse består stort sett av ungfugler som ikke hekker. Kråker er viktige byttedyr for en rekke rovfugler og ugler, deriblant hubro.

Kornkråka er sterkt knyttet til kulturlandskapet, og hekker i kolonier i treklynger, som regel nært dyrket mark. Arten hekker i fire hovedområder i Norge: Trondheim, Mjøstraktene, Horten og Stavangerområdet. Den norske bestanden teller kun ca. 300 par. Arten er kategorisert som «nær truet» (NT) på rødlista, hovedsakelig som følge av den marginale bestanden. For siste 15-årsperiode er det også rapportert om noe nedgang i hekkebestandene i Trøndelag og i Mjøstraktene.

Kornkråker er både standfugler og trekkfugler. Det er særlig ungfugler som trekker, men også voksne kan trekke bort fra hekkeområdene i harde vintre.

Kornkråka etablerer reirene sine i kolonier i starten av mars, der hver koloni kan bestå av opptil 20–30 par.

Foto: Frode Falkenberg

Skuddpremieordninger

Skuddpremier på naturlig tilhørende arter er dessverre fortsatt i bruk i Norge. Vi oppfordrer kommuner som har slike ordninger om å bruke pengene på en mer fornuftig måte, f.eks. ved å legge til rette for truede arter i kommunen. Det er [viltlovens § 51](#) som gir anledning til å utlove skuddpremier: *Skuddpremie kan bare fastsettes for viltarter som har jakttid og som gjør skade. Fastsettelse av skuddpremie trenger godkjenning av fylkeskommunen eller den fylkeskommunen i samråd med direktoratet gir fullmakt.* Skuddpremier må følge av vedtak eller forskrift.

Gamle dagers naturalhusholdning, med høsting fra naturen som en viktig del av livsgrunnlaget, kombinert med uvitenhet om predatorernes rolle og funksjon, ga grunnlaget for skuddpremieordninger. I dag har vi langt bedre kunnskap om naturens finurligheter, som burde gi et godt grunnlag for et helt annet natursyn med tanke på nytte- og skadeproblematikk. Dersom arter forvolder vesentlig skade på eiendom eller næring, kan [skadefellingsforskriften](#) benyttes.

Gjennom lovverket skaper vi holdninger, og lovverket skal gjenspeile kunnskap. Når disse artene rett og slett betraktes som arter man skal bekjempe, er det en oppfatning som raskt vil feste seg hos nye generasjoner. Vi har i dag tilstrekkelig kunnskap om hvordan naturen henger sammen til å ikke lenger kategorisere artene som «nyttige» eller «unyttige». Det er akseptert at alle arter har en egenverdi, og at alle naturlige forekommende arter har en plass i økosystemet. Å innføre skuddpremier på et generelt grunnlag er en for enkel løsning på ofte komplekse problemstillinger.

Vær også klar over at skyting av etablerte par med kråkefugler i et område kan føre til at flokker med ungfugler av samme art lettere kommer inn i området. Etablerte par holder revir, og jager vekk

Kaie hekker hovedsakelig på Østlandet og i Trøndelagsfylkene, med mer spredte forekomster på Sørlandet og deler av Vestlandet. Arten hekker ofte i byer og tettsteder, eller i tilknytning til kulturlandskapet, spesielt i områder med korndyrking. Man regner med at det hekker mellom 5 000 og 6 000 par i Norge.

Kaia er en sosial fugl som liker seg i flokk. Et par er etter en viss "prøvetid" trofast mot hverandre livet ut. Reirplassen er helst i hulrom, f.eks. spettehull, fuglekasser eller hulrom i bygninger.

Foto: Yuriy Garamash/Birdlife International

artsfrender. Skyting av kråker kan derfor føre til det motsatte av det man ønsker.

Det er et viktig og ufravikelig prinsipp i naturforvaltningen at man bruker skadefellingsforskriften ved evt. skade på næringsvirksomhet.

[Les NOFs kommentar til en skuddpremiesak på kråke fra Akershus](#)

Skadefelling

[Skadefellingsforskriften](#) legger føringer for anledningen til å felle kråkefugler som gjør skade. Følgende betingelser må være oppfylt før det kan gis tillatelse til skadefelling:

- Uttaket må ikke true bestandens overlevelse
- Alternative løsninger må ha blitt utprøvd først
- Skaden må ha oppstått i inneværende sesong
- Skaden må være av vesentlig betydning
- Tillatelsen gjelder i utgangspunktet bare de individene som har gjort skade

Merk at forskriften i de generelle retningslinjene sterkt understreker at forebyggende tiltak skal ha stor oppmerksomhet, og at skadefelling skal være siste utvei. Retningslinjene understreker også prinsippet om fredning i hekketiden. Skadefelling bør derfor aldri skje i hekketiden, og aldri slik at fugleunger blir uten en eller begge foreldre.

Skadefelling har som regel lite for seg for kråkefugler.

De tiltrekkes til matkilder, og nye fugler vil komme til dersom man ikke gjør gode forebyggende tiltak. Skjære, kråke og ravn kan felles uten særlig tillatelse fra kommunen, men de samme vilkårene gjelder for disse som for arter som krever særlig tillatelser til skadefelling. De beste forebyggende tiltakene vil alltid være fysiske sperringer og ulike skremseltiltak. Tenk alltid over hva som blir konsekvensene av å fjerne noen elementer i naturen – hva kommer istedenfor?

Skjæra hekker i en rekke habitater over hele landet, og gjerne i nærheten av mennesker. Den norske bestanden er anslått til 100 000 – 200 000 par, og er tilsynelatende stabil.

Foto: Frode Falkenberg

Oppsummering

Kråkefugler blir av enkelte oppfattet som skadefugler og lite nyttige vesen. Det er viktig at kommunene motvirker slike holdninger, og kommer med saklig og nøytral informasjon. Kommunene bør ikke selv medvirke til å skape dårlige holdninger, f.eks. gjennom å vedta skuddpremieordninger.

Det er sjelden tilrådelig med skadefellingstillatelser på kråkefugler. Forebyggende tiltak er som regel mulig og mer effektivt. Når kolonier med kornkråke og kaie er til sjenanse for beboere kan det ofte bli reelle konflikter mellom ivaretagelse av artene og evt. problemer de påfører i form av «støy». Likevel oppfordrer NOF til å ha en høy toleransegrense til naturen rundt oss. Forebyggende tiltak kan gjøres, men vi oppfordrer så langt som mulig å akseptere artenes tilstedeværelse i en relativt kort hekkesesong.

Dette faktaarket er utarbeidet av Norsk Ornitologisk Forening i april 2018. Vær oppmerksom på at status for artene, forskrifter o.l. kan være endret i ettertid.